

Libris

GEORGES BERNANOS

Respect pentru oameni și cărți

SUB SOARELE LUI SATAN

Traducere de
Dorin Ștefănescu

Tracus Arte
2018

Libris

GEORGES BERNANOS

Respect pentru oameni și cărți

SUB SOARELE LUI SATAN

Traducere de
Dorin Ștefănescu

Tracus Arte
2018

Cuprins

<i>Prolog</i>	
MOUCHETTE	5

<i>Partea întâi</i>	
ISPITA DISPERĂRII	79

<i>Partea a doua</i>	
SFÂNTUL DIN LUMBRES	235

PROLOG

MOUCHETTE

I

Iată ceasul înserării atât de drag lui P.-J. Toulet. Iată zărilor ce se destramă – un nor imens de fildeș la asfințit și, din vârful bolții până la pământ, cerul amurgind, singurătatea deplină, deja înghețată – curgând în unde de tăcere... Iată ceasul poetului care, distilând viața în suflet, îi obține esența tainică, înmiresmată, otrăvită.

Mulțimea oamenilor prinde a se urni deja în beznă, cu mii de brațe, cu mii de guri; bulevardul strălucește deja ca într-o revărsare de valuri... Iar el, cu coatele sprijinite pe masa de marmură, privea cum noaptea se înalță, precum un crin.

Iată ceasul în care începe povestea lui Germaine Malorthy, din târgul Terninques, în Artois. Tatăl ei era unul dintre acei Malorthy din Boulonnais, neam de morari și negustori de făină, cu toții din același aluat, cântărind sacii de grâu cu vârf și îndesat, generoși în afaceri și oameni de viață. Malorthy, tatăl, fu cel dintâi care se stabilise în Campagne, unde se căsători și, înlocuind grâul cu orzul, se ocupă de politică și de fabricarea berii, fără prea mult succes în niciuna dintre ele. Negustorii de făină din Dœuvres și din Marquise

Îl luară drept un aiurit periculos care de bună seamă că va sfârși în mizerie după ce-i va fi compromis pe comercianții care nu cereau nimănui nimic altceva decât un câștig cinstit. „Suntem oameni cumsecade din tată-n fiu”, spuneau ei, voind să se înțeleagă prin aceasta că rămâneau negustori fără cusur... Căci doctrinarul răzvrătit, a cărui epocă îl ia peste picior, nu își face prozeliți decât printre oamenii așezați. Posteritatea spirituală a lui Blanqui a întrecut orice măsură, iar sacristiile sunt încărcate de amintirea lui Lamennais.

Satul Campagne are doi stăpâni. Gallet, medic fără diplomă, format în spiritul breviarului Raspail, deputat al arondismentului. Din înălțimile la care soarta l-a situat, el contemplă cu melancolie paradisul pierdut al vieții burgheze, orașelul său obscur și salonul familial, tapetat cu rips verde, în care și-a clocit neantul. Crede cu toată convingerea că pune în pericol ordinea socială și proprietatea, lucru pe care îl deplânge, și, fără a se implica vreodată, speră să le prelungească astfel dulcea agonie.

„Nu mi se recunosc meritele – exclamă într-o bună zi această fantomă, cu o sinceritate sfâșietoare – am și eu conștiința mea!”

În același timp, marchizul de Cadignan ducea viața unui rege fără regat. Ținut la curent cu evenimentele majore prin rubrica mondenă a ziarului *Le Gaulois* și prin cronica politică din *Revue des deux Mondes*, nutrea încă ambiția de a restaura în Franța sportul uitat al vânătorii cu șoimi. Din nefericire, îndoielnicii șoimi norvegieni, de rasă nobilă, cumpărați cu mari cheltuieli, înșelându-i așteptările, i-au prădat proviziile, astfel încât fu nevoit să sucească gâtul acestor cavaleri teutoni și să dreseze niște ereți pentru a-i face

să vâneze ciocârlii și coțofene. Între timp, alerga după fuste; cel puțin așa umbla vorba, gurile rele trebuind să se mulțumească cu bârfe și șușoteli, căci omul nostru bracona pe propria-i socoteală, pândind în tăcere precum un lup.

II

Malorthy, tatăl, avu de la soția lui o fată căreia, din devotament republican, voi la început să-i dea numele Lucreția. Învățătorul, de bună-credință, luând-o pe virtuoasa doamnă drept mama Grahilor, rosti cu această ocazie o scurtă alocuțiune și aminti că, înaintea lui, Victor Hugo omagiase această nobilă figură. Registrul stării civile primi deci cu cinste acest nume glorios. Din nefericire, preotul paroh, cuprins de scrupule, voi să audă și părerea arhiepiscopului și, de voie, de nevoie, aprigul berar trebui să accepte ca fiica lui să fie botezată cu numele Germaine.

„Nu m-aș fi lăsat în cazul unui băiat, spuse el, dar o domnișoară...”

Domnișoara ajunsese la vârsta de șaisprezece ani.

Într-o seară, la ora cinei, Germaine intră în salon, aducând o găleată plină cu lapte proaspăt... La doi pași de prag, se opri brusc, se clătină și deveni palidă.

„Doamne Dumnezeule! exclamă Malorthy, micuței i se face rău!”

Sărăcuța își duse ambele mâini la burtă și izbucni în lacrimi. Privirea ageră a mamei se încrucișă cu aceea a fiicei.

„Tată, lasă-ne o clipă”, spuse ea.

Așa cum se întâmplă de obicei, după mii de bănuieli confuze, abia mărturisite, evidența ieși la iveală, izbucni cu violență. Rugăminți, amenințări, chiar și lovituri nu putură stoarce de la biata fată încăpățânată altceva decât lacrimi de copil. În astfel de crize, ființa cea mai mărginită dă dovadă de un sânge rece care,

libris

fără îndoială, reprezintă starea sublimă a instinctului. În situația în care bărbatul se tulbură, ea tace. Incitând curiozitatea, ea știe bine că dezarmează mânia.

Totuși, peste opt zile, Malorthy spuse nevastei, în timp ce-și fuma pipa:

- Mă voi duce mâine la marchiz. Am o idee. Bănuiesc eu ceva.

- La marchiz! exclamă ea... Antoine, orgoliul îți va veni de hac, nu știi nimic sigur; își va bate joc de tine.

- Vom vedea, răspunse el. E ora zece, culcă-te.

Când însă, a doua zi, se văzu într-un mare fotoliu de piele, în anticamera temutului său adversar, cântări într-o clipă imprudența pe care o făcuse. Mânia i se potoli: „Aș merge prea departe...”, își spuse.

Căci se crezuse în stare să trateze această afacere, ca pe multe altele, cu șiretenia lui de țăran, fără niciun fel de amor-propriu. Pentru prima oară, pasiunea își cerea drepturile într-un fel pe care nu îl cunoscuse până în acel moment.

Jacques de Cadignan avea pe atunci patruzeci și cinci de ani. De statură mijlocie și deja împlinit datorită vârstei, purta în fiecare anotimp o jachetă de catifea maro care îi dădea o înfățișare încă și mai corpulentă. Oricum, degaja un anumit farmec provenit dintr-un soi de bunăvoință și de politețe rustică de care se folosea cu deosebită măiestrie. Precum mulți din cei ce trăiesc cu obsesia plăcerii și în prezența reală sau imaginară a femeilor, oricât s-ar fi străduit să pară aspru, voluntar și chiar puțin grosolan, se trăda vorbind; glasul său era bogat și nuanțat, cu accente de copil răsfățat, stăruitor și tandru, tainic. Moștenise de asemenea de la mama sa, irlandeză, ochii de un albastru deschis, limpezi fără a fi adânci, plini de o lumină rece.

- Bună seara, Malorthy, spuse el, luați loc.

Într-adevăr, Malorthy se ridicase. Își pregătise micul discurs și se mira că nu își mai aducea aminte niciun cuvânt. La început vorbi ca în transă, așteptând ca mânia să-l descătușeze.

- Domnule marchiz, spuse el, este vorba de fiica noastră.

- A!... făcu celălalt.

- Am venit să vă vorbesc ca între bărbați. De cinci zile de când ne-am dat seama, m-am gândit, am cântărit avantajele și dezavantajele; aş dori să ne înțelegem și prefer să v-o spun în față, înainte de a merge mai departe. La urma urmei, nu suntem sălbatici!

- Unde vreți să ajungeți?... întrebă marchizul.

Apoi adăugă liniștit, pe același ton:

- Nu-mi bat joc de dumneata, Malorthy, dar, pentru numele lui Dumnezeu, nu înțeleg nimic! Suntem amândoi oameni în toată firea. Ce rost are să o luăm pe ocolite? Vrei să vorbesc în locul dumitale? Ei bine, micuța e însărcinată, iar dumneata cauți nepotului un tată!... Am nimerit-o?

- Copilul e al dumneavoastră! exclamă berarul fără întârziere.

Calmul omului corpulent din fața lui îi dădea fiori pe șira spinării. Din argumentele pe care le trecuse în revistă unul câte unul, de neocolit, nu găsea niciunul pe care ar fi îndrăznit să-l aducă în discuție. În mintea sa, evidența se risipea ca fumul.

- Să lăsăm gluma deoparte, continuă marchizul. Buna cuviință îmi cere să îți ascult mai întâi motivele. Ne cunoaștem, Malorthy. Știi că nu disprețuiesc fetele; am avut și eu, ca toată lumea, micile mele aventuri. Dar, pentru numele lui Dumnezeu, nu se naște copil

în ținut fără ca blestemele de cumetre să nu îmi caute nod în papură cu de-alde *dacă* sau *dar*, *se pare* și *poate*... Nu mai suntem pe vremea nobililor: am toată libertatea să pun stăpânire pe bunul care îmi e îngăduit să mi-l însușesc. Republica este a tuturor, ce dracu'!

„Republica!” se gândea berarul peste măsură de mirat. Pentru el, această profesiune de credință era o sfidare, cu toate că marchizul vorbea fără perdea și că, prin condiția sa de țăran sadea, înclina spre o guvernare care să vegheze asupra competițiilor agricole și să premieze animalele de soi. Ideile castelanului din Campagne referitoare la politică și la istorie erau de altfel aproape acelea ale ultimului dintre arendași.

- Deci?... spuse Malorthy, așteptând încă un răspuns explicit.

- Deci, trec cu vederea că te-ai lăsat, cum se spune, tras pe sfoară. Dumneata, afurisitul vostru de deputat, în sfârșit, toți cei de rea-credință din ținut mi-ați plăsmuit o reputație de Barbă Albastră. Marchizul pe ici, marchizul pe colo, șerbă, drepturile feudale – prostii. Așa marchiz cum sunt, cred că am dreptul la o judecată cinstită. Vrei să fii sincer, Malorthy? Spune-mi cu mâna pe inimă cine este imbecilul care țe-a sfătuit să vii aici, la mine, pentru a-mi relata o poveste neplăcută și, mai mult de-atât, pentru a mă acuza?... E vorba de o femeie, nu-i așa? A, viperele!

Râdea acum cu gura până la urechi, ca în crâșmă. Puțin lipsi ca berarul să nu râdă și el, ca după o afacere îndelung tocmită, și să spună: „Bate palma! Să mergem să bem, domnule marchiz...” Căci francezul e cordial din fire.

- Haideti, domnule de Cadignan, suspină el, chiar de n-aș avea altă dovadă, toți de pe-aici știu că îi faceți

curte micuței și asta nu de azi, de ieri. Iată! nu mai departe de o lună în urmă, trecând pe drumul spre Wail, v-am văzut pe amândoi, în colțul pajiștii Leclercq, așezați pe marginea șanțului, unul lângă altul. Îmi spuneam: e doar un flirt trecător. Și apoi se promisese tânărului Ravault; are atâta demnitate în ea! Răul e de-acum împlinit. Un om înstărit ca dumneavoastră, un nobil, nu ia în răspăr problema onoarei... Bineînțeles, nu vă cer să o luați în căsătorie; nu sunt atât de prost. Dar nici nu trebuie să ne tratați ca pe niște oameni de nimic, să vă satisfaceți bunul-plac și apoi să ne lăsați baltă, ca lumea să râdă de noi.”

Rostind aceste ultime cuvinte, reluate pe nesimțite tonul obișnuit al țăranului care cade la învoială și vorbea cu bonomie insinuantă, văicărindu-se oleacă. „Nu îndrăznește să nege, își spunea, va oferi ceva... o va face.” Dar temutul său adversar îl lăsa să vorbească în gol.

Tăcerea se prelungi un minut sau două, răstimp în care nu se mai auzi decât sunetul îndepărtat al unei nicovale... Era o frumoasă după-amiază de august, plină de freamăt și de zumzet.

- Ei bine? spuse într-un târziu marchizul.

În acest scurt răgaz, berarul își luase inima în dinți. Răspunse:

- Aștept o propunere din partea dumneavoastră, domnule.

Dar celălalt își continuă gândul. Întrebă:

- L-a mai văzut pe acest Ravault de-un timp încoace?

- Habar n-am.

- Putem afla de aici ceva, răspunse cu calm marchizul, este o informație nu lipsită de interes... Dar

libris.ro

tații sunt atât de neștiutori! În două ore vi l-aș fi adus pe vinovat legat fedeles!

- Ei, asta-i! exclamă Malorthy uluit.

Nu știa mare lucru despre acea formă a aplombului pe care spiritele superioare o numesc cinism.

- Dragul meu Malorthy, continuă celălalt pe același ton, n-am ce sfat să-ți dau; de altfel, într-o situație nefericită, un om ca dumneata nu acceptă vreunul. Îți spun doar atât: revino peste opt zile; până atunci, liniștește-te, gândește-te, nu da nimic în vileag, nu acuza pe nimeni; ai putea da peste cineva mai puțin răbdător decât mine. Nu mai ești un copil, ce dracu'! Nu ai nici martori, nici scrisori, nimic. Opt zile, e de ajuns pentru a-i auzi pe oameni vorbind și făcând din țânțar armăsar; vom vedea ce iese... M-ai înțeles, Malorthy? conchise el pe un ton jovial.

- Cred că da, răspunse berarul.

În acel moment, ispititorul șovăi; o clipă vocea îi tremură. „Ar dori să-mi deșert sacul, se gândi Malorthy, păzea!...” Semnul acesta de slăbiciune îi insuflă din nou curaj. Și, de altfel, se îmbăta pe măsură ce simțea trezindu-se în el mânia.

- Informează-te, spuse Cadignan, și las-o pe fată în pace. În fond, nu vei scoate nimic de la ea. Vezi, vânatul acesta special e ca un cristei de câmp în lucernă; topăie sub nasul celui mai bun câine, l-ar zăpăci și pe un prepelicar bătrân.

- Este tocmai ce voiam să spun, declară Malorthy, accentuând fiecare cuvânt cu o clătinare a capului. Am făcut ce am putut; voi aștepta opt zile, chiar cincisprezece, atât cât va fi nevoie... Malorthy nu e dator nimănui, și dacă fata va ajunge rău, ea va suporta toate consecințele. Este destul de mare pentru a cădea în

păcat, ca de altfel și pentru a se dezvinovăți...

- Haide, haide, fără vorbe în vânt, exclamă marchizul.

Dar celălalt nu mai stătu pe gânduri; credea că înspăimântă.

- Nu te descotorosești atât de ușor de o tânără fată ca de un bătrânel, domnule de Cadignan, toată lumea o știe... Sunteți cunoscut prea bine și vă va spune chiar ea ce a făcut, pe toți dracii! Față în față, în public, căci e în stare să vă țină piept, micuța de ea! În cel mai rău caz, vom face haz de necaz...

- S-o văd și pe asta, pe legea mea, spuse celălalt.

- O veți vedea, jură Malorthy.

- Du-te și cere-i-o, exclamă Cadignan, du-te și cere-i-o tu însuși, prietene!

Berarul revăzu o clipă fața palidă și hotărâtă, pecetluită, și gura aceea atât de mândră care, de opt zile, refuza să se destăinuie... Atunci strigă:

- Șmecher fără pereche!...Să știi că i-a spus tot tatălui ei!

Și se dădu doi pași îndărăt.

Privirea marchizului șovăi o secundă, îl măsură din creștet până-n tălpi, apoi se înăspri dintr-odată. Albastrul șters al pupilelor deveni verzui. În acel moment, în ochii marchizului Germaine și-ar fi putut desluși destinul.

Merse până la fereastră, o închise, reveni spre masă, păstrând tăcerea. Apoi își scutură umerii puternici, se apropie de oaspetele său, mai-mai să-l atingă, și spuse doar atât:

- Jură, Malorthy!

- Jur, răspunse berarul.

Minciuna i se păru pe loc un vicleșug acceptabil. În plus, s-ar fi simțit stânjenit să se dezică. Un singur